

ІСТОРІЯ ВИДІЛЕННЯ ЛІПНОЇ КЕРАМІКИ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОГО ПОХОДЖЕННЯ У МАТЕРІАЛАХ ЧЕРНЯХІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

У статті аналізується історія підходу до визначення ліпної кераміки як основного етнокультурного маркера, котрий засвідчує присутність північно-західного, східногерманського компоненту в черняхівській культурі. До маркуючої кераміки належать вироби із хрповатою поверхнею, приземисті банкноподібні посудини, деякі форми триручних ваз, горщики із нігтьовим орнаментом.

К л ю ч о в і с л о в а: черняхівська культура, ліпна кераміка, вельбарська культура, пшеворська культура.

Ліпна кераміка на пам'ятках черняхівської культури, з врахуванням кількісного співвідношення різних груп і типів та в сукупності з даними поховального обряду, є тим етнокультурним показником, що дозволяє визначити регіони, де проживало прийшло з Північно-Західної Європи населення, яке взяло участь у формуванні черняхівської культури (Славяне... 1990, с. 142).

Першим з дослідників, хто пов'язав керамічні черняхівські форми з германцями був П. Райнеке. Не спростовуючи провінційно-римське походження більшості посудин, він підкреслив подібність ваз із пластичним орнаментом по тулубу та з орнаментом у вигляді косих канелюрів з виробами з території Північної та Центральної Німеччини (Reineke 1906, s. 45—46). З цими ж територіями, на думку П. Райнеке, пов'язане походження черняхівських триручних ваз.

У 1940 р. вийшла праця Р. Шиндлера, в якій автор подає типологію ліпного посуду Нижнього Повіслення (Schindler 1940). Матеріали на схід від Вісли, зокрема з черняхівських пам'яток території сучасної України, розглядались як гепідські старожитності (там само, s. 110—114).

Проблемі етнокультурної інтерпретації черняхівської ліпної кераміки присвячені дослідження радянських археологів уже післявоєнного часу. Зокрема, часто у своїх дослідженнях цього питання торкався Е.О. Симонович. У роботі, присвяченій матеріалам з розкопок Луки-Врублівецької, дослідник вказує на наявність горщиків із загнутими до середини вінцями, визначаючи їх як рідкісну форму на черняхівських пам'ятках. Ареал їхнього найбільшого поширення він розміщує на теренах заходу України та півдня Польщі (Симонович 1951, с. 110). Згодом Е.О. Симонович вказує на присутність

таких горщиків на нижньому Дніпрі й відносить їх до посудин пізньопшеворської культури (Симонович 1957, с. 15). У дослідженні, присвяченому горщикам Подніпров'я, посудину з пролошеним гирляндоподібним орнаментом із Бистрика Е.О. Симонович вважає результатом взаємозв'язків із територією оксивської¹ культури Польщі (Симонович 1981, с. 47, 50). До посудин північно-західного походження, пшеворсько-оксивських типів, дослідник також відносив приземисті посудини із плавним перетином тулуба, так зв. горщики-миски (там само, с. 53). Як вплив пшеворської культури дослідник також вважав появу в черняхівській культурі триручних ваз і посудин на високому піддоні (Симонович 1983, с. 33). Розглядаючи ліпну кераміку черняхівських пам'яток Дніпровського Лівобережжя як північно-західний показник, Е.О. Симонович виділяв банкноподібні горщики з ошершавленою поверхнею (Симонович 1984, с. 76).

Саме на основі ліпної кераміки з навмисно ошершавленою поверхнею М.Ю. Смішко запропонував виділити волинську групу поховань або волинську культуру (Смішко 1953). Ці висновки були зроблені у результаті досліджень поселень біля сіл Вікнини Великі, Костянець і залучень матеріалів із Пряжева.

М.О. Тіханова, розглядаючи локальні варіанти черняхівської культури, вказує на своєрідність ліпної кераміки різних регіонів. Зокрема, в районі Порожистого Дніпра (могильники — Ново-Олександрівка, Привільне, поселення — Микільське, Августинівка) дослідниця відзначає наявність специфічної кераміки, обмазаної рідкою глиною. Аналогії цим посудинам вона знаходить на Повіслен-

¹ До введення терміну «вельбарська культура» в 1981 р. більшість радянських дослідників використовували терміни «оксивська, поморсько-мазовецька та нижньовісленська» культури.

ні та Подністров'ї (Тиханова 1957, с. 170, 175). Кераміку з Верхнього Подністров'я (Лука-Врублівецька), орнаментовану нігтьовими зашипами, археолог пов'язує із пшеворською культурою (там само, с. 183). Таку ж інтерпретацію М.О. Тиханова дає ліпній кераміці з верхів'їв річок Горині та Ікви, зазначаючи Пряжів як найбільш східний пункт поширення такого посуду. Дослідниця, погоджуючись із М.Ю. Смішком, вважала специфічну ліпну кераміку основною ознакою волинської групи пам'яток черняхівської культури. На думку ж Ю.В. Кухаренка, переважання ліпного посуду з ошершавленою поверхнею над гончарним у матеріалах пам'яток Волині є одним з чинників, що заперечує належність волинської групи пам'яток до черняхівської культури, але зближує її з пам'ятками Мазурського поозер'я (Кухаренко 1958, с. 225), тобто, власне з пам'ятками вельбарської культури Польщі.

Наприкінці 50-х — на початку 60-х рр. ХХ ст. розпочинаються дослідження пам'яток, які стають основним джерелом кераміки північно-західної традиції з теренів Східної Європи — Брест-Тришин, Дитиничі, Компанійці, Косаново, Журавка-Ольшанська. Нагромадження нових численних матеріалів дозволяють детальніше проаналізувати питання присутності носіїв вельбарсько-пшеворських старожитностей у черняхівській культурі.

У праці, присвяченій ліпній кераміці черняхівської культури, Г.Ф. Нікітіна відзначає достатньо монолітний склад ліпних черняхівських форм. Із північно-західними територіями (пам'ятками типу Дитиничі) дослідниця пов'язує відкриті миски з ручками-вухками, посудини з виступами та мископодібні посудини (глибокі миски) (Никитина 1966, с. 78—85). Наявність таких керамічних форм Г.Ф. Нікітіна фіксує і на могильнику Компанійці. Водночас дослідниця вказує на відмінності в матеріалах з території Західної Волині, де, можливо, існувала інша культура, близька до черняхівської (там само, с. 85).

А.Т. Сміленко погоджується з виділенням окремої групи пам'яток Волині з поморсько-мазовецькими, тобто вельбарськими, рисами. Проте вона зазначає наявність ліпної кераміки, характерної для волинської групи, й на інших теренах — території Середнього Подніпров'я, зокрема серед матеріалів Журавки-Ольшанської, Рижевки, Башмачки, на Поділлі (Косаново) та удвох похованнях Гаврилівського могильника (Сміленко 1975, с. 31—33). Аналізуючи матеріали городища Башмач-

ка, дослідниця звертала увагу на наявність «пшеворської» кераміки — уламків посудин із хропаватою поверхнею та горщиків із загнутими до середини вінцями. Також А.Т. Сміленко відзначала наявність на пам'ятці глибоких мисок із плавним профілюванням, знаходячи їм аналогії серед матеріалів могильника Дитиничі (там само, с. 55—57).

Є.В. Махно, яка досліджувала Компанійцівський могильник, виокремлювала в його матеріалах горщики з ошершавленою поверхнею, які вона пов'язувала з пшеворською культурою, та ліпні мископодібні посудини, близькі до знахідок із могильника Дитиничі (Махно 1971, с. 89—90). Водночас дослідниця заперечує єдність пам'яток Брест-Тришин і Дитиничі на основі керамічних матеріалів та їх взаємозв'язків з Волинською групою. Також Є.В. Махно вказує на відмінні риси поховальних обрядів Дитиницького та Компанійцівського могильників, які, не зважаючи на подібність окремих ліпних керамічних форм, на її думку, не можна розглядати як один культурний пласт (Махно 1976, с. 98—100).

Аналізуючи ліпну кераміку черняхівської культури Верхнього Подністров'я, В.Д. Баран виокремлює горщики з нахиленими до середини вінцями поселення Ріпнів II, які пов'язує із впливом пшеворської культури (Баран 1961, с. 81—82). Ці посудини він відносить до шостого типу класифікації ліпного посуду черняхівської культури Верхнього Подністров'я та зазначає їх існування й у матеріалах ранньослов'янських середньовічних культур (Баран 1981, с. 81). Попри твердження щодо незначного внеску готських племен у процес створення черняхівської культури, В.Д. Баран вказує на наявність змішаних вельбарсько-черняхівських могильників зі значною часткою кераміки північно-західних типів Косанове, Компанійці, Рижевка, Раковець (там само, с. 156, 161).

Найповніше на сьогодні дослідження, присвячене вельбарській ліпній кераміці, належить Р. Волонгевичу (Wołagiewicz 1993). Дослідник зібрав і систематизував ліпну кераміку вельбарських типів, зокрема і з території України (вельбарської і черняхівської культур). Р. Волонгевич дійшов до таких висновків: 1) вельбарська кераміка з'являється на східних теренах цієї культури на ступені V_2/C_1 ; 2) у матеріалах черняхівської і вельбарської культур території України є 14 з 19 груп вельбарської кераміки, виділених цим автором; 3) максимального поширення посудини вельбарських

типів у матеріалах черняхівської культури набувають на ступенях C₂—C₃; 4) керамічні форми з ареалу черняхівської культури в порівнянні з аналогами вельбарської культури є дещо мініатюризованими, що може мати хронологічний характер (Wołagiewicz 1993, s. 58—63).

Спеціальне дослідження, присвячене ліпній кераміці вельбарсько-пшеворських типів на території Дніпро-Донецького лісостепу, належить В.В. Дідику. Дослідник вказує на синтез культурних рис вельбарської і пшеворської культур у цьому регіоні, що відбивається на ліпній кераміці, зокрема з могильника Компанійці. Дослідник знайшов відповідники 12 групам вельбарської кераміки за класифікацією Р. Волонгевича. Також В.В. Дідик пов'язує появу цих елементів черняхівської культури на лівому березі Дніпра з просуванням населення з ареалу вельбарської культури та західних регіонів черняхівської культури на Дніпровське Лівобережжя (Дидик 2006, с. 184).

До питання ліпної кераміки північно-західних типів звертаються й сучасні німецькі дослідники. Так, Ф. Бірбрауер вважає ліпну кераміку одним із найнадійніших показників готської присутності на території України. З огляду на її «дешевизну» та простоту виробництва, вона не могла бути ринковою та імпортною продукцією, а тому на пряму може засвідчувати присутність у матеріалах черняхівської культури вихідців із території вельбарської культури Польщі (Bierbrauer 1999, s. 231—232).

Важливе значення щодо підходу до аналізу ліпної кераміки черняхівської культури має робота О.В. Петраускаса та Р.Г. Шишкіна (Петраускас, Шишкін 1999). Дослідники, аналізуючи матеріали черняхівської культури Правобережжя Київщини, справедливо вдаються до критики терміну «особлива черняхівська ліпна кераміка», який протягом тривалого часу був поширений серед дослідників черняхівської культури, особливо в 50—70-х рр. ХХ ст. О.В. Петраускас і Р.Г. Шишкін зазначають, що в цьому регіоні ліпні форми з черняхівських пам'яток чітко розділяються на кераміку вельбарської і київської традиції (там само, с. 227).

У монографічному дослідженні І.С. Винокура, присвяченому черняхівській культурі Волино-Подільського прикордоння, дослідник звертає увагу на пшеворське, на його думку, походження горщиків із загнутими до середини вінцями та гостроріберних мисок. Із вельбарською культурою дослідник пов'язував появу посудин із псевдовушками. Загалом близько 60 % ліпної кераміки цього регіону має

генетичні зв'язки з пшеворською культурою, 10 % — з вельбарською. Аналізуючи кераміку Дитиницького могильника, вчений відзначав своєрідність комплексу ліпної кераміки пам'ятки, що виражається у домінуванні мископодібних посудин і своєрідного керамічного тіста з домішками шамоту й органіки. Загалом І.С. Винокур вказував на незначну роль вельбарського елементу у формуванні черняхівської культури Волино-Подільського прикордоння, а генетичну основу пам'яток черняхівської культури цього регіону пов'язував з місцевими зарубинецькими та пшеворськими племенами (Винокур 2000, с. 105—119). Через спрощеність, а часто й викривлення ілюстративного матеріалу, поданого в статтях І.С. Винокура (Stasiak 1997, s. 227), достатньо важко спиратися на його висновки.

Спеціальне дослідження типології ліпної кераміки Дитиницького могильника було здійснене В.І. Івановським. Усього було проаналізовано 41 ліпну форму, що були співвіднесені з шістьма групами ліпної кераміки за класифікацією Р. Волонгевича. Вчений вказав на особливість керамічного комплексу цієї пам'ятки — абсолютну відсутність горщиків типу ІА із загнутими до середини вінцями — основного типу ліпної кераміки північно-західної традиції Волині та Поділля (Івановський 2001, с. 143—144). Це спостереження нашою думкою, що Дитиницька пам'ятка залишена прийшлим германським населенням, не пов'язаним із місцевою вельбарською культурою території України.

На важливість ліпної кераміки як етнокультурного маркера вказує О.В. Петраускас. Так, саме за кореляцією із керамікою різних етнічних угруповань дослідник визначав етнокультурний зміст кремаційних поховань черняхівської культури (Петраускас 2002).

Одним з основних етнічних маркерів для визначення етнокультурної основи пам'яток Дніпровського Лівобережжя вважає ліпну кераміку А.М. Обломський. Важливість і дієздатність цієї категорії археологічного матеріалу доведена дослідником на основі кореляції з даними поховального обряду. Окрім одного випадку (Данчени/п. 186), вельбарська ліпна кераміка не зафіксована в поховальних комплексах, що можуть бути пов'язані з іншими етнокультурними елементами черняхівської культури, зокрема зі скіфо-сарматами (Обломський 2003, с. 45—47).

Важливою працею у вивченні кераміки північно-західних типів черняхівської культури

ри було дослідження В.С. Тилищака щодо ліпної кераміки Чернелево-Руського могильника. Серед інших досліджених черняхівських пам'яток цей могильник містить найбільш численний типологічний ряд кераміки вельбарських і пшеворських типів. В.С. Тилищак виділяє 20 типів ліпної кераміки, що знаходять аналогії у класифікації вельбарської кераміки Р. Волонгевича, шість ліпних форм, що мають пшеворське походження, та тип горщиків (тип 2), походження якого пов'язується з місцевим дністровським слов'янським чи сарматським компонентом. Посудини пшеворського походження належать до раннього етапу функціонування пам'ятки, тоді як вельбарські форми трапляються впродовж усього періоду функціонування могильника. Варто зазначити, що посудини типу 2 зафіксовано в одних комплексах із керамікою вельбарських і пшеворських типів (Тилищак 2011).

О.В. Шаров зазначає наявність у черняхівських матеріалах достатньо великої кількості пізніх у хронологічному відношенні груп вельбарської кераміки. Деякий архаїзм германських форм у черняхівському середовищі, використання форми горщиків типу ІА аж до кінця IV ст. н. е. є однією з особливостей вельбарських мігрантів у порівнянні з населенням основного ядра культури (Шаров 2011, с. 326—327).

До останнього часу північно-західний компонент черняхівської культури розглядався як неподільний пласт вельбарсько-пшеворських старожитностей, які на черняхівських матеріалах розділити практично неможливо (Дидык 1996, с. 183). Вірогідно, це пов'язано з тим, що значна частка пшеворських елементів, зокрема й кераміки, є характерною рисою й вельбарської культури території України (Козак, Прищепа, Шкоропад 2004, с. 111). Лише останнім часом почали з'являтися праці, в яких наведено спроби розділити вельбарський і пшеворський компоненти черняхівської культури на основі ліпної кераміки.

Спеціальне дослідження, присвячене виділенню пшеворських форм серед загалу горщиків із загнутими до середини вінцями, так зв. кумпфів, або посудин типу ІА за Р. Волонгевичем, належить автору цієї статті. Результатом роботи є виділення типу ІА_р (пшеворський), що суттєво відрізняється від посудин вельбар-

ського походження як морфологічно (коефіцієнт пропорції, розташування максимального діаметру, кут нахилу вінець), так і технологічно (Милашевський 2014а). В інших роботах автор розглядає ліпну кераміку вельбарських типів у черняхівській культурі та регіональні дослідження ліпного посуду північно-західної традиції (Милашевський 2009; 2011; 2014).

Загалом більшість дослідників черняхівської культури виділяє ліпну кераміку як важливий етнокультурний показник. У довоєнний і післявоєнний період (20—50-ті рр. ХХ ст.) інтерпретація археологічних матеріалів черняхівської культури загалом і власне ліпної кераміки була засобом ідеологічної боротьби спочатку німецьких, а потім і радянських вчених. Зв'язок горщиків із навмисно ошершавленою поверхнею з пшеворською культурою довгий час був зумовлений, з одного боку, кращою обізнаністю радянських вчених із пшеворськими матеріалами, з іншого боку — пшеворська культура трактувалася протягом тривалого часу як протослов'янська². Тому визначення горщиків із загнутими до середини вінцями як пшеворських було ідеологічно правильним.

Нині, коли існування північно-західних чи східногерманських елементів у складі черняхівської культури є загально визнаним, основним завданням є спроба розчленування цього пласту матеріалу на складові (вельбарський, пшеворський, центральноевропейський, скандинавський). Деяких результатів у цьому напрямі вже досягнуто. Так, із вельбарською культурою можна пов'язати близько 80 % північно-західної ліпної кераміки, до 20 % форм мають пшеворське походження. Лише для окремих посудин можна простежити скандинавські та центральноевропейські витоки (Милашевський 2014).

Ліпна кераміка, як один з основних етнічних показників, є важливим критерієм виділення комплексів із північно-західною культурною традицією, на основі яких можливе подальше вивчення поховального обряду, костюма, житлобудування та інших аспектів матеріального побуту германського компоненту черняхівської культури.

² За дослідженнями останніх десятиліть пшеворська культура пов'язується з германським племенем вандалів (Мончинська 2009, с. 96—97).

Баран В.Д. До питання про ліпну кераміку культури полів поховань черняхівського типу у межиріччі Дністра і Західного Бугу // МДАПВ. — 1961. — № 3. — С. 77—88.

Баран В.Д. Черняхівська культура (за матеріалами Верхнього Дністра і Західного Бугу). — К., 1981.

Винокур І.С. Черняхівська культура: витоки і доля. — Кам'янець-Подільський, 2000.

- Дидык В.В.* Лепная керамика вельбарско-пшеворского типа в черняховских древностях Днепро-Донецкой Лесостепи // Древности. — Харьков, 2006. — С. 178—186.
- Івановський В.І.* Липна кераміка Дитиницького могильника // Етногенез та рання історія слов'ян: нові наукові концепції на зламі тисячоліть. — Львів, 2001. — С. 141—148.
- Козак Д.Н., Прищепка Б.А., Шкоронад В.В.* Давні землероби на Волині (пам'ятки археології на Хрінницькому водоймищі). — К., 2004.
- Кухаренко Ю.В.* Волынская группа полей погребений // СА. — 1958. — № 4. — С. 219—226.
- Махно Є.В.* Типи поховань та планування Компаніївського могильника // Середні віки на Україні. — 1971. — 1. — С. 87—95.
- Махно Є.В.* Пам'ятки типу Дитиничів і Компаніївський могильник // Археологія. — 1976. — 19. — С. 95—101.
- Милашевський О.С.* Комплекси ліпної кераміки вельбарської традиції (за матеріалами черняхівських пам'яток Постугняння) // Середньовічні старожитності Центрально-Східної Європи. Мат-ли VIII Міжнар. студентської наук. археолог. конф. — Чернігів, 2009. — С. 126—129.
- Милашевський О.С.* Липна кераміка північно-західної традиції межиріччя Дніпра та Псла // Археологія і давня історія України. Археологія: від джерел до реконструкцій. — Комсомольськ, 2011. — Вип. 5. — С. 152—159.
- Милашевський О.С.* Липна кераміка вельбарських типів в черняхівській культурі // Oium. — 2014. — № 4. — С. 96—132.
- Милашевський А.С.* Сосуды типа ІА по классификации Р. Волонгевича в черняховской культуре // Stratum plus. — 2014а. — № 4. — С. 189—212.
- Мончинська М.* Велике переселення народів. Історія неспокоїної епохи IV та V століть. — К., 2009.
- Никитина Г.Ф.* Классификация лепной керамики черняховской культуры // СА. — 1966. — № 4. — С. 70—85.
- Обломский А.М.* Днепровское лесостепное Левобережье в поздне римское и гуннское время. — М., 2003.
- Петраускас О.В.* Типи археологічних комплексів трупоспалень черняхівської культури (територія поширення, етнокультурні особливості та хронологія) // Археологія. — 2002. — № 3. — С. 40—65.
- Петраускас О.В., Шишкін Р.Г.* Про черняхівські пам'ятки «змішаного типу» на Правобережжі Київського Подніпров'я // Етнокультурні процеси в Південно-Східній Європі в I тисячолітті н. е. — К.; Львів, 1999. — С. 217—229.
- Славяне Юго-Восточной Европы в предгосударственный период.* — К., 1990.
- Симанович Е.А.* Про культуру полів поховань на Поділлі (в зв'язку з розкопками в с. Луці-Врублівецькій) // Археологія. — 1951. — 5. — С. 105—114.
- Сымонович Э.А.* Лепная посуда памятников черняховской культуры нижнего Днестра // КСИИМК. — 1957. — 68 — С. 14—19.
- Симонович Е.О.* Черняхівські горщики Подніпров'я // Археологія. — 1981. — 36. — С. 41—54.
- Симонович Е.О.* Черняхівська кераміка Подніпров'я // Археологія. — 1983. — 43. — С. 26—42.
- Сымонович Э.А.* Развитие культуры Черняховских племен Левобережья Днестра // КСИА. — 1984. — 178. — С. 73—81.
- Сміленко А.Т.* Слов'яни та їх сусіди в степовому Подніпров'ї (II—XIII ст.). — К., 1975.
- Смишко М.Ю.* Раннеславянские памятники на территории Западных областей УССР // Доклады VI науч. конф. Института археологии УССР. — К., 1953. — С. 82—92.
- Тилищак В.С.* Липна кераміка Чернелево-Руського могильника // Oium 1. Черняхівська культура. — К., 2011. — С. 111—123
- Тиханова М.А.* О локальных вариантах черняховской культуры // СА. — 1957. — № 4. — С. 168—194.
- Шаров О.В.* Ранняя фаза черняховской культуры // Stratum plus. — 2011. — № 4. — С. 321—340.
- Bierbrauer V.* Die ethnische Interpretation der Sintana de Mures-Černjachov-Kultur // Die Sintana de Mures-Černjachov-Kultur (Akten des Internationalen Kolloquiums in Caput vom 20. bis 24. Oktober 1995). — Bonn, 1999. — S. 211—23.
- Reinecke P.* Aus der russischen archäologischen Literatur // Mainzer Zeitschrift. — 1906. — 1. — S. 42—50.
- Schindler R.* Die Besiedlungsgeschichte der Goten und Gepiden im unteren Weichselraum // Quellenschriften zur ostdeutschen Vor- und Frühgeschichte. — Leipzig, 1940. — Bd. 6. — S.???
- Stasiak M.* Museum Archaeology. On the Need for Verification and New Publication of Some Artefacts from Museum Collection // 20 lat archeologii w Masłomęczu. — Lublin, 1997. — T. I. — S. 225—234.
- Wolągiewicz R.* Ceramika kultury wielbarskiej między Bałtykiem a morzem Czarnym. — Szczecin, 1993.

Надійшла 16.03.2015

А.С. Милашевский

ИСТОРИЯ ВЫДЕЛЕНИЯ ЛЕПНОЙ КЕРАМИКИ СЕВЕРО-ЗАПАДНОГО ПРОИСХОЖДЕНИЯ В МАТЕРИАЛАХ ЧЕРНЯХОВСКОЙ КУЛЬТУРЫ

В статье анализируется история выделения лепной керамики северо-западной традиции в материалах черняховской культуры. В передвоенное время и послевоенное время интерпретации черняховской культуры как в целом, так и отдельных ее элементов, были инструментом идеологической борьбы сначала немецких, а потом и советских ученых. Большинство керамических форм северо-западного происхождения связывались с пшеворской культурой, так как она долгое время считалась в какой-то мере праславянской. В работах конца XX в. на основе керамических материалов вельбарский и пшеворский компоненты черняховской культуры рассматривались как единое целое. Новые исследования лепных сосудов северо-западного происхождения позволяют разделить эти два компонента. Вельбарский компонент представлен 80 % лепной керамики, к пшеворскому относятся около 20 % керамики северо-западных типов.

A.S. Mylashevskiy

HISTORY OF SINGLING OUT THE HANDMADE CERAMICS OF NORTH-WESTERN ORIGIN AMONG THE MATERIALS OF CHERNIAKHIV CULTURE

The article analyses a history of singling out the handmade ceramics of north-western tradition among the materials of Cherniakhiv culture. In the period before and after the World War II, interpretation of both Cherniakhiv culture as a whole, and of its separate elements, was the instrument of ideological struggle first for the German, and then for the Soviet scholars. Most of ceramic forms of the north-western origin were related with Pshevorska culture, as far as it was considered to be pre-Slavic to a certain extent for a long time. In the works of the end of the 20th century, Velbarska and Pshevorska components of Cherniakhiv culture were considered to be as a single whole. The new research of handmade vessels of north-western origin allows the author to divide these two components. Velbarska component is represented by the 80 % of handmade wares, while about 20 % of ceramics of the north-western type belong to Pshevorska component.